babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 114

Palestinske flyktningers kår i Libanon etter Nahr al-Bared

Raseringen av Nahr al-Bared har gjort en tidel av de fattige og rettighetsløse palestinske flyktningene i Libanon hjemløse. Det vil i beste fall ta flere år før de kan flytte hjem. Hvilke muligheter har de fordrevne og palestinere i Libanon i sin alminnelighet til å forbedre sine levekår?

Av Åge A. Tiltnes, statsviter og forsker ved Fafo.

Palestinske flyktninger i Libanon har opplevd konstant levekårsforverring siden PLO forlot landet i 1982.[1] De mangler de fleste sivile rettigheter, og UNRWAs tjenestetilbud er blitt svekket.[2] Palestinernes forhold til den libanesiske befolkningen har vært dårlig siden borgerkrigen. Imidlertid tok den libanesiske regjeringen flere initiativ med tanke på å bedre de palestinske flyktningenes kår i 2005, og vi så konturene av meningsfull dialog mellom regjeringen og den palestinske flyktningbefolkningen for første gang på svært lenge.

Dialogen fortsatte til tross for krigen med Israel sommeren 2006, vedvarende økonomisk krise og en handlingslammet regjering. Spørsmålet er hvorvidt den væpnede kampen mellom Fatah al-Islam og den libanesiske hæren som la flyktningleiren Nahr al-Bared i ruiner sommeren 2007, har ødelagt denne positive utviklingen. Hvor sannsynlig er det at palestinerne i nær framtid tilkjennes flere rettigheter og dermed styrker mulighetene til å klare seg selv?

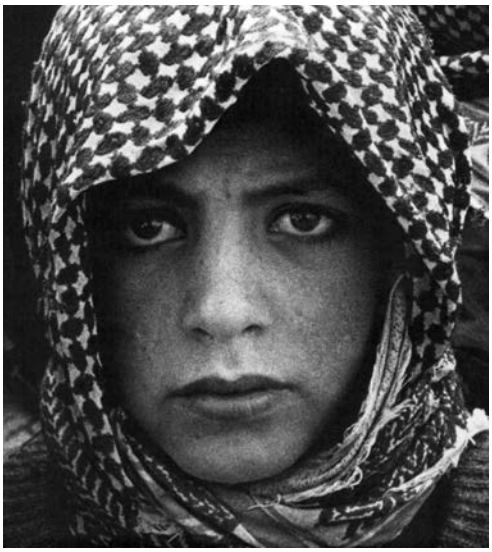
Svak libanesisk stat

Middelhavslandet Libanon, med om lag fire millioner innbyggere, er hjem for ikke mindre enn 18 ulike trossamfunn. Statsmakten er svak. Landet er formelt sett et parlamentarisk, "konsosiert" demokrati, der makten grovt sett er delt mellom kristne, sunnier og shiaer. Patron-klientrelasjoner til tradisjonelle politiske ledere (*za'im*, pl. *zu'ama*), militser, partier og religiøse grupper er viktigere for distribusjon av velferdsgoder og tjenester enn moderne, demokratiske institusjoner. Mistillit trossamfunnene i mellom er utbredt, og sekterisk affinitet og samhold er blitt styrket.[3]

Den libanesiske økonomien, ofte beskrevet som en markedsøkonomi med et sterkt innslag av "laissez-faire", har vært i trøbbel i lengre tid.[4] Landet har akkumulert enorm gjeld siden borgerkrigen. Etter at det i 2005 ble rapportert om økonomisk vekst for første gang på mange år, satte krigen med Israel i 2006 en effektiv stopper for en fortsatt positiv trend. Utenlandske investeringer er små, og landet lider av hjerneflukt som følge av omfattende, antakelig voksende emigrasjon.[5] Økonomien domineres av små familiebedrifter, og har en gjennomgående uformell karakter.[6]

En stat med lav legitimitet og sterke politiske strukturer basert på religiøs og lokal

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 115

Libanon mottok 100 000 palestinske flyktninger i 1948.

tilhørighet er grobunn for rivalisering og diskriminering. Kombinasjonen svak statsmakt og uformell økonomi er ensbetydende med beskjeden kontroll av aktørene i arbeidsmarkedet, og legger til rette for utbytting av arbeidskraft, noe de palestinske flyktningene er spesielt utsatt for.

Palestinerne i Libanon

Libanon mottok i 1948 rundt 100 000 palestinske flyktninger, som stort sett endte opp i flyktningleire. Palestinsk nasjonalisme vokste raskt etter seksdagerskrigen i 1967. Etter at den palestinske frigjøringsorganisasjonen PLO ble knust i Jordan i 1971 og PLOs lederskap slo seg ned i Beirut, utviklet leirene i Libanon seg til sentrum for motstand mot den jødiske staten. Nye titusener av palestinere slo seg ned i landet. Mens United Nations Refugee and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (UNRWA) sørget for utdanning, helsetjenester og sosialhjelp til de palestinske flyktningene, vokste det fram et mylder av palestinske institusjoner som barnehager, yrkesskoler, helseklinikker, sykehus og forskjellige industribedrifter. På et tidspunkt var kanskje så mye som 65 prosent av den palestinske arbeidsstyrken ansatt av PLO og den palestinske motstandsbevegelsen, medregnet politisk ansatte og de militære enhetene. PLOs budsjett skal ha vært på størrelse med det libanesiske statsbudsjettet, og organisasjonen hadde milliarder av amerikanske dollar (USD) plassert i landets banker. En årsak til den voldsomme økonomiske utviklingen var Kairo-avtalen med den libanesiske regjeringen fra 1969, som sikret palestinerne autonomi i flyktningleirene.[7]

Den israelske invasjonen i 1982 tvang PLO og det palestinske lederskapet til å forlate Beirut. Dermed forsvant også en rekke institusjoner, og med dem arbeid og inntekt. Dette sammenfalt med kraftig reduksjon i overføringer ("remittances") fra de arabiske Golflandene utover på 1980-tallet. Levekårene til palestinske flyktninger i Libanon ble dårligere. Etter Oslo-avtalen ble bistand omdirigert til Vestbredden og Gaza for å bygge en palestinsk stat der. Samtidig ble UNRWAs økonomi svekket og tjenestene innskrenket. Situasjonen for palestinerne i Libanon ble ytterligere forverret.

Selv om det i dag er over 400 000 palestinske flyktninger registrert hos UNRWA i Libanon, huser landet antakelig "bare" et sted mellom 200 000 og 250 000. Av disse bor opp til to tredeler i flyktningleirene betjent av UNRWA og forskjellige NGOer. Den resterende tredelen bor andre steder i Libanon, først og fremst i hovedstaden Beirut, men også i byer som Tyr, Saida og Tripoli. Det er en alminnelig

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 116

oppfatning at palestinere bosatt utenfor leirene er bedre stilt enn leirflyktningene.

Over 150 000 palestinske flyktninger har forlatt Libanon, mange til Europa, på grunn av frustrasjon over diskriminering og sosial eksklusjon, og et ønske om bedre utdanning, sysselsetting, høyere inntekt og bedre levekår.[8] Lysten til å forlate Libanon er fortsatt stor. Som et medlem av en leirkomité (Popular Committee) uttrykte det i 2006: "Dersom du ga leirbefolkningen fire timer til å emigrere, ville det ikke bli noen igjen."

Manglende rettigheter

Oversiktlige redegjørelser for lover og forordninger som diskriminerer palestinerne i Libanon finnes annensteds.[9] Jeg begrenser meg til en kort oppsummering og beskriver noen av de negative konsekvensene lovverket og praktiseringen av det har. Fokus er på arbeid.

Med unntak av 3000–5000 palestinere som verken er registrert hos UNRWA eller den libanesiske regjeringen, har alle palestinere oppholdstillatelse og dokumenter som gir adgang til inn- og utreise fra Libanon. Palestinerne blir betraktet som utlendinger og gitt rettigheter deretter. Prinsippet om resiprositet gjelder. Det innebærer at en utlending gis de samme rettigheter i Libanon som en libanesisk statsborger gis i dennes hjemland. Ettersom palestinske flyktninger, i påvente av en palestinsk stat, mangler statsborgerskap, har de få rettigheter. Palestinerne mangler for eksempel tilgang til det libanesiske trygdesystemet. Det er også restriksjoner på retten til å eie og arve eiendom.

Når det gjelder arbeid, finnes det lover og forordninger som forbyr palestinerne å utøve en rekke yrker, deriblant yrker som krever høyere utdanning som for eksempel lege, jurist, ingeniør, farmasøyt og lærer. For mange andre yrker kreves det arbeidstillatelse, noe som har vist seg svært vanskelig å få: I tiåret fra 1982 ble det ikke utstedt en eneste arbeidstillatelse til palestinere; i 2005 gikk 278 av 109 369 arbeidstillatelser til palestinere.[10] Dertil har de færreste råd til å betale for en arbeidstillatelse, hvilket ekskluderer atter andre fra lønnsarbeid i formell sektor.

Det er flere årsaker til at Libanon, til forskjell fra Syria og Jordan, ikke har innvilget palestinske flyktninger sivile rettigheter. Først og fremst er libanesere flest sterke motstandere av at palestinerne gis permanent opphold i landet (*tawtin*), blant annet fordi det ville forrykke den demografiske balansen til fordel for sunniene og virke konfliktskapende. Bedre rettigheter er inntil nylig stort sett blitt for-

Fatah al-Islam klarte å etablere seg i Nahr al-Bared tross lokale protester fordi leiren utgjorde et maktvakuum uten en sterk palestinsk ledelse.

tolket som integrering og skritt på veien mot permanent opphold.

Libaneseres holdning til palestinske flyktninger er preget av generell mistillit, og "alle", ikke minst de kristne, gir dem (mye av) skylden for borgerkrigen. Palestinerne får også ofte (deler av) skylden for andre problemer, inkludert politiske attentat. Det er en utbredt oppfatning at flyktningleirene utgjør en sikkerhetsrisiko. Leirene forbindes med islamistisk fundamentalisme, kriminalitet og generell lovløshet.[11]

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 117

Videre ligger det et element av proteksjonisme i motstanden mot rettighetsutvidelser. I samtaler jeg har hatt med ministere og deres rådgivere, samt libanesiske diplomater og forskere, skinner det klart gjennom at de er engstelige for at arbeidsmarkedet skal "oversvømmes" av palestinske akademikere som stjeler jobber fra libaneserne.

Diskriminering og utbytting i arbeidslivet

Med unntak av de som er ansatt i UNRWA (seks prosent av arbeidsstokken), er det hovedsakelig i lavlønnsyrker som krever lite utdanning (handel, tjenester) og innenfor ufaglært, manuelt arbeid (landbruk, bygg- og anleggsbransjen) i uformell sektor man finner de palestinske flyktningene. Her ligger lønningene på 5–20 USD om dagen, oftest i den nedre del av intervallet. Arbeid i jordbruk og på byggeplasser er sesongbetont og ofte av kort varighet, og mange går arbeidsledige deler av året. Omtrent halvparten av palestinerne arbeider i en flyktningleir. Enkelte steder er PLO og andre politiske partier fortsatt betydelige arbeidsgivere, og i flyktningleiren Ein El-Hilweh i sør sysselsetter de hele 10 prosent av arbeidsstokken. UNRWA (palestinernes "offentlig sektor"), NGOene og de politiske partiene tilbyr stort sett brukbare lønns- og arbeidsvilkår, i hvert fall langt bedre enn i uformell, privat sektor. Arbeid for FN-organisasjonen er spesielt attraktivt på grunn av jobbsikkerhet, pensjons- og forsikringsordninger.

I privat sektor møter palestinske flyktninger store utfordringer. Der har de valget mellom enten å arbeide i flyktningleire der betalingsevnen og dermed inntektsmulighetene er beskjedne, eller utenfor leire på det libanesiske arbeidsmarkedet, der kjøpekraften og lønnsnivået jevnt over er større. Selv om en del ressurssterke personer som leger, ingeniører, jurister og forretningsmenn på ulike vis har forsert høye legale hindre og lykkes i det libanesiske arbeidslivet, er det alle historiene om urettferdig, diskriminerende behandling og økonomisk utbytting som preger bildet.[12]

Ibtisam, en 42-årig frisør, er et typisk eksempel på hvordan diskriminering holder palestinerne utenfor det libanesiske arbeidsmarkedet. Hun hadde søkt jobb i en libanesisk frisørsalong. Eieren aksepterte søknaden, testet kvalifikasjonene hennes og ansatte henne. Tredje dag på jobb nevnte Ibtisam tilfeldig at hun var palestiner. Dagen etter meddelte en kollega henne at de ikke trengte en ny frisør likevel, og hun måtte slutte. Ytterligere noen dager senere fikk Ibtisam høre av en venninne at salongen fortsatt var på jakt etter ny frisør.

Det som tross alt gjør palestinske flyktninger attraktive i deler av det libanesiske arbeidsmarkedet, er de lave kostnadene forbundet med å ansette dem.

Abu Ali har ingeniørutdanning og arbeidet opprinnelig i byggebransjen, blant annet som arbeidsformann. Bedriften måtte imidlertid innskrenke, og han mistet jobben. I 2001 fikk Abu Ali arbeid i en teppefabrikk med en lønn på 10 USD dagen. Der jobbet han fortsatt fem år senere, med samme lønn. Som ni av ti palestinere manglet han skriftlig kontrakt, og hadde ikke rett til ferie eller betalte sykedager. Dagen før intervjuet hadde han spurt om å få noen dager fri, men fikk til svar at det hadde han ingen rett på, bedriften skyldte ham ingen ting. Abu Ali sa han ikke torde "mase" på fri eller kreve forsikring i frykt for å miste jobben. Fra tid til annen forekom det inspeksjoner fra

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 118

Arbeidsdepartementet, men disse ble alltid varslet på forhånd. Ved slike anledninger fikk derfor Abu Ali "fri" – og tapt inntekt.

Abu Ali i teppefabrikken er eksempel på en palestinsk flyktning som er ulovlig ansatt i en svart, uformell økonomi. Han er underbetalt og står uten fundamentale rettigheter. I tillegg er han undersysselsatt og utfører mindre produktivt arbeid enn han ellers ville gjort, hadde han brukt utdanningen sin. Det er svært typisk for palestinerne i Libanon. Vi traff for eksempel også en mannlig ingeniør med eksamen fra Russland som aldri hadde klart å skaffe seg en jobb han var kvalifisert for. I stedet hadde han arbeidet i et bakeri og senere i en kopiforretning med en lønn på 200-250 USD i måneden avhengig av omsetningen.

Lønnsforskjeller mellom palestinere og libanesere er blitt fastslått av statistikk fra en spørreundersøkelse av 3000 familier i tre fattige områder av Beirut.[13] Med en gjennomsnittlig timelønn på 1,3 USD var palestinernes lønn cirka 80 prosent av timelønnen til libaneserne, kontrollert for utdanning og yrke. Kombinasjonen av høy arbeidsledighet (25 prosent) og lav timelønn kompenseres ofte med lange arbeidsdager (rundt halvparten av sysselsatte menn har arbeidsuker på 50 timer eller mer). Likevel er sluttresultatet liten evne til å forsørge seg selv og utbredt fattigdom. Andelen som mottar fattigdomsstøtte fra UNRWA er dobbelt så høy i Libanon som i Syria, Jordan og på Vestbredden.

Pessimisme på grasrota

60 prosent av den palestinske arbeidsstokken frykter å miste jobben sin. Bare fire prosent sier de har gode sjanser til å erstatte den jobben de har om de skulle miste den. Seks av ti sier det vil være svært vanskelig å finne nytt arbeid, mens to av ti mener det vil være umulig. Bare fem prosent tror familieøkonomien vil bedre seg på litt sikt. Dertil er svært mange, både foreldre og ungdom, og antakelig flere enn før, av den oppfatning at det ikke nytter å satse på utdanning. Det henger selvsagt sammen med de forhold som er beskrevet over. I tillegg skyldes det utbredt misnøye med UNRWA-skolene. Sluttresultatet er at svært mange avbryter skolegang for tidlig, det er 15–20 prosent funksjonell analfabetisme i aldersgruppen 15–29, og en langt lavere andel med høyere utdanning enn blant libaneserne (11 prosent sammenliknet med 24 prosent i aldersgruppen 25–29). Fafo-studiene viser at det råder en følelse av håpløshet med hensyn til framtiden i Libanons palestinske flyktningbefolkning.

Forsiktig optimisme i elitekretser

Til tross for utbredt resignasjon i den palestinske flyktningbefolkningen, begynte en forsiktig optimisme å få feste hos enkelte palestinske ledere og observatører for tre år siden.

Sommeren 2005 utstedte arbeidsministeren en forordning som skulle gjøre det enklere for palestinerne å sikre seg lovlig sysselsetting innenfor flere yrker enn tidligere. Sosialministeren startet en dialog med palestinske NGOer om helse- og sosialtjenestene. Senere samme år opprettet regjeringen Den libanesisk-palestinske dialogkomiteen (LPDC). Komiteen innledet samarbeid med UNRWA om å utbedre flyktningleirene, og de ba det internasjonale samfunn om økonomisk støtte. LPDC, UNRWA og palestinske representanter har også hatt jevnlig kontakt med

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 119

sikte på å bedre palestinernes arbeidsmuligheter. I januar 2006 gjenåpnet PLO sitt kontor i Beirut. Initiativene ble ønsket velkommen. Da væpnede kamper raste som verst i Nahr al-Bared sommeren 2007, var det imidlertid mange som spurte seg om ikke forholdet mellom den libanesiske regjeringen og representanter for den palestinske flyktningbefolkningen ville kjølne og (det lille) håpet om levekårsforbedringer gå tapt.

Krisen i Nahr al-Bared

Fatah al-Islam er en militant islamistisk organisasjon som oppsto i Libanon høsten 2006. Selv om Fatah al-Islam etablerte seg i flyktningleiren Nahr al-Bared nord for byen Tripoli og hadde palestinske medlemmer, kjempet den ikke først og fremst for palestinernes rettigheter. Organisasjonen vektla frigjøring av det islamske *umma* fra okkupasjon, sekulære regimer og vestlig hegemoni. Fatah al-Islam klarte å etablere seg i Nahr al-Bared tross lokale protester fordi leiren utgjorde et maktvakuum uten en sterk palestinsk ledelse. Krisen ble utløst da sikkerhetsstyrkers jakt og likvidering av antatte bankrøvere fra Fatah al-Islam resulterte i at gruppen tok hevn på den libanesiske hærens vaktpost utenfor flyktningleiren. Etter drapet på 27 soldater den 20. mai, var hæren ikke til å stoppe. Nahr al-Bared ble beleiret og senere utsatt for artilleribeskytning.[14]

Den militære konfrontasjonen mellom Fatah al-Islam og den libanesiske hæren hadde forferdelige konsekvenser for flyktningleirens over 20 000 innbyggere, samt palestinske og libanesiske familier i nærliggende boligområder. Da hæren den 2. september 2007 hadde knust Fatah al-Islam, var minst 169 soldater, 287 jihadister (hvorav kun et mindretall var palestinere) og 42 sivile døde, og 85 prosent av leirens boligmasse lå i ruiner.[15] Leirbefolkningen og mange familier i randsonen hadde flyktet og funnet seg improvisert husvære i naboleiren Beddawi og annensteds. Arbeidsledigheten nådde over natten 80 prosent, og livsgrunnlaget for opp til 50 prosent av familiene kan være ødelagt for lang tid.[16]

Den libanesiske regjeringens syn på krisen i Nahr al-Bared, som den tidlig og tydelig ga uttrykk for, var at den ikke burde forstås som en konflikt mellom libanesere og palestinere, men noe som truet begge befolkningsgrupper. Situasjonen var farlig, men representerte også muligheter ble det framholdt. De opplagte farene var økt libanesisk-palestinsk spenning, fortsatt levekårskrise og sikkerhetsvakuum i flyktningleirene, og økt destabilisering fra terrorister. Mulighetsrommet inneholdt libanesisk-palestinsk samarbeid som

Det finnes lover som forbyr palestinerne å utøve en rekke yrker som krever høyere utdanning.

starten på en ny og bedre fase i forholdet mellom de to partene, og gjenreising av Nahr al-Bared som en modell for framtidig levekårsforbedring i andre flyktningleire.

Tidlig i juli 2007 iverksatte LPDC en mediekampanje der plakater ble hengt opp i Tripoli og nær mange flyktningleire i Beirut og i sør. Én plakat inneholdt følgende tekst skrevet oppå en sammenstilling av det libanesiske og det palestinske flagget: "Your departure is temporary, Your return is certain, Reconstruction is guaran-

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 120

Utsnitt fra en av plakatene i mediekampanjen i 2007.

teed." Plakaten henvendte seg til "Our Palestinian brothers and sisters". Lenger ned sto det "Partners in Responsibility" over to mindre utgaver av flaggene. Til tross for at mange libanesere ga palestinerne skylden for situasjonen i Nahr al-Bared, understreket regjeringen at palestinerne ikke kunne lastes for det som var skjedd. Hensikten var å hindre uro blant palestinerne og unngå demonstrasjoner og opptøyer i leirene. Mange fryktet at en slik situasjon kunne komme ut av kontroll og føre til libanesisk-palestinsk konflikt og voldelig konfrontasjon.

Palestinske ledere, med Fatah og PLO i spissen, forsikret den libanesiske regjeringen om at de sto bak aksjonen mot Fatah al-Islam i Nahr al-Bared. 200 Fatah-soldater ankom til og med Tripoli for å bistå hæren. Det fant sted enkelte spredte markeringer i leire som Bourj al-Barajneh og Ein El-Hilweh med avstandstaken til hærens brutale framferd i Nahr al-Bared, men den palestinske grasrota forholdt seg stort sett rolig. Palestinske religiøse ledere ("League of Palestinian Clerics") meglet dessuten fram en våpenhvile mellom hæren og Fatah al-Islam som sikret sivilbefolkningen fritt leide ut av leiren, og forsøkte gjentatte ganger å finne løsninger på selve konflikten.

Under kampene truet Fatah al-Islam med militære angrep fra tilhengere og sympatisører i andre flyktningleire og i Libanon for øvrig. Selv om det er mulig at attentat i etterkant av Nahr al-Bared-krisen, inkludert drapet på generalen som ledet hærens konfrontasjon med Fatah al-Islam, kan kobles til selve krisen, ble organisasjonens oppfordring til å skape kaos med få unntak ikke fulgt.

Retur og gjenoppbygging

Ved inngangen til 2008 har 1280 av totalt 5449 fordrevne familier vendt tilbake til sine hjem eller til midlertidige hus i utkanten av Nahr al-Bared. UNRWA utbetaler bostøtte til 3171 familier som har skaffet seg bolig på leiemarkedet. Mange bor fortsatt i improviserte boliger i Beddawi. NGOer har dratt i gang prosjekter med sikte på etablering av små bedrifter. Enkelte butikker og mindre forretninger er blitt gjenåpnet. I små grupper ledsaget av soldater får palestinerne adgang til selve flyktningleiren for å besiktige boligene sine, eller det som er igjen av dem, og mulighet til å redde det som reddes kan før bygningsmasse og skrot fjernes og gjenoppbygging tar til. Ifølge opplysninger fra LPDC og UNRWA er prislappen på gjenoppbygging av Nahr al-Bared på 174 millioner USD. Inkluderes utbedring og gjenoppbygging av omkringliggende palestinske og libanesiske boligområder, stiger kostnaden til 250 millioner USD. Til sammenlikning var det totale driftsbudsjett til UNRWA i

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 121

Libanon i 2005 på knappe 55 millioner USD. Man regner med at samtlige bygninger i Nahr al-Bared blir revet og at gjenoppbyggingen av boliger til en befolkning på størrelse med Larvik by skal skje fra bunnen av. Arbeidet vil ta flere år.

Forholdet mellom de hjemvendte palestinerne og hæren er spent på grunn av beskyldninger om at soldater skal ha plyndret forlatte hus og forretninger, og palestinerne klager på dårlig behandling (trakassering, knuffing og slag) i forbindelse med leirbesøk. Murvegger skal være påmalt rasistiske, anti-palestinske slagord. I tillegg skal hæren ifølge lokal presse og menneskerettighetsorganisasjonen Human Rights Watch ha arrestert og mishandlet palestinske menn etter at sivilbefolkningen rømte fra krigshandlingene i fjor sommer.

Oppførselen til hæren må forstås i lys av at mange av soldatene som kjempet i Nahr al-Bared i fjor sommer, og dermed mange av de skadde og drepte, kommer fra fattige landsbyer i Tripolis omegn. Under hærens beleiring av Nahr al-Bared, skjøt Fatah al-Islam raketter på måfå og traff boligområder flere kilometer unna. Libanesiske nabolag rundt leiren ble betydelig berørt av kampene. Lokal harme, koblet til en del libaneseres forestilling om at palestinerne "gjemte" Fatah al-Islam i leiren, bidrar til dårlig stemning.

Hva nå?

Tross en del misnøye i den palestinske og libanesiske befolkningen, ser klimaet ut til å være godt på politisk nivå. Permanent opphold blir jevnlig avvist av palestinske ledere som insisterer på returretten i tråd med FN-resolusjon 194. Sist ute var PLOs representant i Libanon, Abbas Zaki, som i slutten av januar uttalte at "Vår evige drøm er å få vende hjem. Palestinsk-libanesiske prinsipper tillater ikke naturalisering av palestinere [i Libanon]".

Liksom gjentatt avvisning av *tawtin*, bidro palestinernes atferd under krisen i Nahr al-Bared til å forsikre libanesiske politikere og statsborgere om at palestinerne ikke har til hensikt å blande seg inn i innenrikspolitikken. Palestinerne har dessuten over tid demonstrert at de ikke velger side i maktkampen mellom den libanesiske regjeringen (14. marskoalisjonen) og opposisjonen anført av Hizballah (8. marskoalisjonen), som fullstendig har lammet regjeringen etter at seks shiaministre trakk seg i november 2006. PLOs representant i Libanon ba på nyåret libaneserne om forlatelse for de lidelser som palestinerne ved sin tilstedeværelse i landet (uforskyldt) har påført dem. Representanter for de palestinske flyktningene i landet gjør med andre ord det de kan for å skape et varmere forhold til den libanesiske regjering og opinion.

Palestinernes tillitsbyggende utspill blir gjengjeldt av den sittende regjeringen, som har oppslutning fra opposisjonen for sin politikk overfor den palestinske flyktningbefolkningen. Det var for eksempel en shiaminister som utstedte forordningen som skulle gi palestinerne bedre tilgang på det libanesiske arbeidsmarkedet. Samtaler mellom regjeringen og palestinerne om arbeidsmarkedet fortsetter. I januar i år ble det annonsert at Libanon er villig til å registrere papirløse palestinere og slik gi dem adgang til reisedokumenter, høyere utdanning (på lik linje med andre "utlendinger") og så videre. På en pressekonferanse om planene for gjenoppbygging av Nahr al-Bared 12. februar uttalte statsminister Sin-

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 122

iora at "Gjenoppbyggingen av Nahr al-Bared er garantert."

Parallelt med forsikringer fra den libanesiske regjeringen om at den vil gjøre alt som står i sin makt for å få flyktningene fra Nahr al-Bared hjem "så snart som mulig", har regjeringen imidlertid understreket at den ikke vil tilbake til en situasjon med et Nahr al-Bared full av våpen, der sikkerheten er leirbeboernes ansvar. Det skal etableres libanesisk suverenitet og autoritet over den "nye" leiren. Dette har ført til bekymring i den palestinske befolkningen om hva som vil skje andre steder. Vil den libanesiske hæren "håndtere" Wavel, Beddawi, Shatila, Rashidyieh og de andre leirene på samme måte som Nahr al-Bared, spør man seg. I et land full av militser og med en historie preget av udåder mot palestinske flyktningleire (som Tel al-Zaatar i 1976, massakrene i Sabra og Shatila i 1982 og Amals angrep på palestinske flyktningleire i 1985–88), gir palestinerne nødig slipp på muligheten til selvforsvar.

Dessuten, framholder palestinere jeg har snakket med, er god vilje fra libanesisk hold én ting, praksis noe annet. Gjenoppbyggingen av Nahr al-Bared blir svært dyr og avhengig av et kjempeløft av det internasjonale samfunn, som er bedt om å betale regningen. Libanons meritter for gjenoppbygging av flyktningleire og repatriering av fordrevne etter borgerkrigen er ikke de beste. Den nye forordningen av 2005 om bedre tilgang på det libanesiske arbeidsmarkedet for palestinske flyktninger, og utallige seminarer og møter i kjølvannet av den, har – så langt – ikke hatt noen effekt. Ifølge forskeren og aktivisten Jaber Suleiman er det blitt vanskeligere å ta opp rettighetsspørsmål i Libanon etter krisen i Nahr al-Bared. Til tross for gjensidig tillitsbyggende tiltak, finner han at mistenksomheten mot palestinere har økt. Den libanesiske regjeringens ytringer om å gi palestinske flyktninger flere rettigheter og på annen måte bidra til å heve bo- og levestandarden deres, har så langt ikke båret synlige frukter. Dette henger antakelig mindre sammen med regjeringen Siniioras vilje enn med åpenbar handlingslammelse knyttet til stillingskrigen med landets opposisjon. En forutsetning for politiske beslutninger som leder til levekårsforbedringer for den palestinske befolkningen er derfor at regjeringskrisen løses.

Det er videre viktig at det internasjonale samfunn stiller seg bak libanesiske myndigheter, UNRWA og de palestinske flyktningene for å gjenreise Nahr al-Bared. Dette er nødvendig for å forebygge misnøye mot hæren og regjeringen og hindre rekruttering til militante bevegelser, palestinske og andre. Det internasjonale samfunn må samtidig bevilge tilstrekkelig midler til utbedringer av de øvrige flyktningleirene og UNRWAs tjenester, spesielt innenfor utdanningssektoren. Samtidig er det ekstremt viktig å styrke palestinske flyktningers evne til å klare seg selv. Det gjøres best ved å åpne det libanesiske arbeidsmarkedet for palestinere med opphold i landet.

• *f* •

1 Foruten oppgitte kilder, bygger denne artikkelen på informasjon fra to husholdssurvey og kvalitative feltarbeid i regi av Fafo. Det ene dreide seg om palestinernes arbeidsdeltakelse (2006), og det andre om levekårssituasjonen i flyktningleiren Ein al-Hilweh (2007). Opplysninger er også hentet fra dagsavisen The Daily Star, utgitt i Beirut, og internasjonal presse. Jeg har dessuten hatt anledning til å delta i en rekke møter med representanter for de palestinske flyktningene, den libanesiske regjeringen, UNRWA og det internasjonale samfunn der tema har vært palestinernes arbeidsdeltakelse og krisen i Nahr al-Bared.

2 De palestinske flyktningene i Libanon lever under verre

babylon11:babylon5 26-03-08 02:17 Side 123

forhold enn palestinske flyktninger i for eksempel Syria og Jordan. En levekårsundersøkelse i regi av Fafo har dokumentert at de har skrøpeligere helse, kortere utdanning, dårligere boliger, svakere kobling til det lokale arbeidsmarkedet og så videre. Tiltnes, Åge A: «Falling Behind: A Brief on the Living Conditions of Palestinian Refugees in Lebanon», Fafo-report 464, Oslo, 2005.

3 Haddad, Simon: "Christian-Muslim Relations and Attitudes towards the Lebanese State", i Journal of Muslim Minority Affairs, vol. 21, nr. 1, 2001, s.131-148; Haddad, Simon: "The Relevance of Political Trust in Postwar Lebanon", i Citizenship Studies, vol. 6, nr. 2, 2002, s. 201-218; Khalaf, Samir: "On Roots and Routes: The Reassertion of Primordial Loyalties", i Hanf, Theodor og Salam, Nawaf (red.), "Lebanon in Limbo: Postwar Society and State in an Uncertain Regional Environment", i «Studien zu Ethnizität, Religion und Demokratie», Band 4, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2003; Russell, David og Shehadi, Nadim: "Power Sharing and National Reconciliation: The Case of Lebanon", i O'Flynn, Ian og Russell, David (red.), «Power Sharing: New Challenges for Divided Societies», London/Ann Arbor: Pluto Press, 2005.

4 European Training Foundation (ETF): «Lebanon: Country Analysis 2005», Torino, 2005; Nizameddin, Talal: "The Political Economy of Lebanon under Rafiq Hariri: An Interpretation", i The Middle East Journal, vol. 60, nr. 1 (Winter) 2006, s. 95-114.

5 Labaki, Boutros: "The Postwar Economy: The Miracle That Didn't Happen" og Nasr, Salim: "The New Social Map", i Hanf, Theodor og Salam, Nawaf (red.), «Lebanon in Limbo: Postwar Society and State in an Uncertain Regional Environment», i Studien zu Ethnizität, Religion und Demokratie, Band 4, Baden-Baden: Nomos Verlagsgesellschaft, 2003.

6 Longuenesse, Elisabeth: "Accountants and economic governance in a dependent country: Conflicting legacies and new professional issues in Lebanon", i Society and Business Review, vol. 1, nr. 2, 2006, s. 106-121.

7 Brynen, Rex: "PLO Policy in Lebanon: Legacies and Lessons", i Journal of Palestine Studies, vol. 18, nr. 2 (vinter) 1989, s. 48-70; Dib, Kamal: «Warlords and Merchants: The Lebanese Business and Political Establishment», Lebanon: Ithaca Press, 2004; Sayigh, Rosemary: "Palestinians in Lebanon: status, ambiguity, insecurity and flux", i Race & Class, vol. 30, nr. 1, 1988, s. 13-32.

8 Doraï, Mohamed Kamel: "Palestinian Emigration from Lebanon to Northern Europe: Refugees, Networks, and Transnational Practices", i Refuge, vol. 21. nr. 2, 2003, s. 23-31; Shiblak, Abbas: "Reflections on the Palestinian Diaspora in Europe", i Abbas Shiblak (red.), "The Palestinian Diaspora in Europe: Challenges of Dual Identity and Adaptation", i Refugee and Diaspora Studies, nr. 2, 2005, Institute of Jerusalem Studies and SHAML Palestinian Refugee & Diaspora Center.

9 Se for eksempel: Knudsen, Are: «The Law, the Loss and the Lives of Palestinian Refugees in Lebanon», WP2007:1, Bergen: Christian Michelsen Institute (CMI) 2007; Suleiman, Jaber: «Marginalised Community: The Case of Palestinian Refugees in Lebanon», Brighton: University of Sussex, Development Research Centre on Migration, Globalisation & Poverty, april 2006.

10 Sayigh, Rosemary: "Palestinians in Lebanon and the PLO: Uncertain Future", i Collings, Deirdre (red.), «Peace for Lebanon? From War to Reconstruction», Boulder: Lynne Rienner, 1994; 2005-tall fra Libanons Arbeidsdepartement.

11 Haddad, Simon: «The Palestinian Impasse in Lebanon: The Politics of Refugee Integration», Brighton/Portland: Sussex Academic Press, 2003; Khalili, Laleh: "A Landscape of Uncertainty: Palestinians in Lebanon", i Middle East Report, nr. 236 (høst), 2005, s. 34-39; Nasrallah, Fida: "Lebanese Perceptions of the Palestinians in Lebanon: Case Studies", i Journal of Refugee Studies, vol. 10, nr. 3 (september), 2003, s. 349-359; Sayigh, Rosemary: "Palestinian Refugees in Lebanon: Implantation, Transfer or Return?", i Middle East Policy, vol. VIII, nr. 1 (mars), 2001, s. 94-105.

12 Se også Hanafi, Sari og Tiltnes, Åge A: "The Employability of Palestinian Professionals in Lebanon: Constraints and Transgression", i Knowledge, Work & Society, vol. 5, nr. 1-2, 2007.

13 Khawaja, Marwan: "The Cost of Being Palestinian in Lebanon", presentasjon ved et seminar om "The Employability of Palestinian Refugees", i regi av UNRWA og den libanesiske regjering, Beirut 5.-6. mai 2006.

14 Gade, Tine: «Fatah al-Islam in Lebanon: Between global and local jihad», Norwegian Defence Research Establishment (FFI), 5. desember, 2007; Gambill, Gary C: "Islamist Groups in Lebanon", i Middle East Review of International Affairs (MERIA), vol. 11, nr. 4 (desember), 2007, s. 38-57; Khalidi, Muhammad Ali og Riskedahl, Diane: "The Road to Nahr el-Barid: Lebanese Political Discourse and Palestinian Civil Rights", i Middle East Report, no. 244 (høst), 2007, s. 26-33; Quilty, Jim: "The Collateral Damage of Lebanese Sovereignty", i Middle East Report Online, 18. juni, 2007 (http://www.merip.org/mero/mero061807.html); Rosen, Nir: "Al Qaeda in Lebanon", i Boston Review, januar/februar, 2008, (http://bostonreview.net/br33.1/conten.php).

15 UNRWA North Lebanon Emergency Appeal (http://www.lpdc.gov.lb/Uploads/2007-09/Document7_1.pdf).

16 Tiltnes, Åge A: «A Socio-economic Profile of the Nahr al-Bared and Beddawi Refugee Camps of Lebanon», Fafo-paper 2007:16, Oslo: Fafo, 2007; Tiltnes, Åge A: «Characteristics of the Displaced Palestinian Refugees from the Nahr al-Bared Refugee Camp», Fafo-paper 2008:02, Oslo: Fafo, 2008.